

Jersikas novada dēls – Oktobra revolūcijas iekarojumu sardzē

Šī senā latviešu karavīru, tajā skaitā arī latviešu sarkano strēlnieku iemīļotā dziesma nāk prātā, kad padomāju par mūsu novadnieka — pirmā pasaules kara, pilsoņu kara un Lielā Tēvijas kara dalībnieka Volfrīda Pavāra kauju ceļu. Tīrelpurvs un Ložmetēju kalns, Mazā Jugla, Kazaņa, un Pievolga, Petrograda, Kahovka, Perekops, Ukrainas un Taurijas (Krimas) stepes, tad pēc diviem gadu desmitiem Piemaskava un Staraja Rusa — tādi ir viņa, triju karu dalībnieka, kauju ceļa galvenie posmi. V. Pavārs no karavīra savu kara gaitu sākumā pilsoņu kara laikā izauga līdz leģendārā, ar diviem Viskrievijas Centrālās Izpildu Komitejas (VCIK) Goda Sarkanajiem karogiem apbalvotā 5.sevišķā (bijušā Zemgales) latviešu strēlnieku pulka komandiera postenim.

V. Pavārs dzimis 1893.gada 28.septembrī Līvānu pagasta Jersikā (tagad Jersikas ciemā) nabadzīga zemnieka un namdara ģimenē.

Kaut gan V. Pavāra tēvam Jurim zemes bija gaužām maz, viņš tomēr vēlējās, lai viņa dēls Volfrīds savu dzīvi un darbu saistītu ar zemi.

Un tā V. Pavārs pēc Daugavpils 3.pilsētas skolas pabeigšanas (1911), 1912. gadā beidza zemes mērnieku kursus Rīgā un sāka strādāt par mērnieka palīgu, bet vēlāk par mērnieku Smolenskas guberņas Zemes ierīcības komisijā.

Sākās pirmais pasaules karš. Frontes līnija 1915.gada rudenī jau tuvojās V. Pavāra tēva mājām. 1915.gada septembrī V. Pavārs tika mobilizēts armijā un nosūtīts uz 171.kājnieku rezerves bataljonu Krasnoje Selo pilsētā, no šejienes — uz praporščiku skolu Pleskavā, bet pēc tās beigšanas — 1916.gadā — uz 2.kājnieku rezerves bataljonu Somijā, bet no turienes — uz 5.Zemgales latviešu strēlnieku pulku, viņš cīnījās Rīgas frontē. Te, būdams šī pulka 2.rotas jaunākais virsnieks. V. Pavārs piedalījās asiņainajās kaujās Tīrelpurvā un citos frontes iecirkņos.

Talantīgo, drosmīgo un iniciatīvas bagāto jaunāko virsnieku V. Pavāru 1917.gada februārī nosūtīja uz virsnieku kvalifikācijas celšanas kursiem Majoros (tagad Jūrmalas pilsētā). Pēc kursu beigšanas V. Pavārs podporučika dienesta pakāpē 1917.gada maijā atkal atgriežas savā pulkā, kur sākumā tika iecelts par ložmetēju komandas priekšnieka palīgu, bet pēc tam — par priekšnieku. Par varonību kaujās Tīrelpurvā V. Pavārs tika apbalvots ar Annas 4.pakāpes un Staņislava 3.pakāpes ordeņiem.

Liels visu fizisko un garīgo spēku pārbaudījums V. Pavāram bija kauja pie Mazās Juglas 1917.gada 2.—3. septembrī. Ar lieliem upuriem divus gadus noturēto Rīgas fronti nodevīgais cara ģenerālis Kornilovs it kā stratēģisku apsvērumu dēļ 1917.gada jūlijā — augustā pavēlēja «saīsināt», atdodot vāciešiem Nāves salu un atvelkot karaspēku arī citos frontes iecirkņos. Tas pastiprināja draudus Rīgai. 1917.gada 1.septembrī vācu 2.gvardes divīzija pie Nāves salas pārcēlās pāri Daugavai un devās uz priekšu, lai ielenktu un iznīcinātu visu krievu 12.armiju, kas atradās Rīgā un uz dienvidrietumiem no Rīgas. Vācu 2.gvardes divīzijai ceļu pie Mazās Juglas 2.—3.septembrī aizšķērsoja 2.latviešu strēlnieku brigāde, kuras sastāvā bija arī 5.Zemgales

latviešu strēlnieku pulks, kuru komandēja Jukums Vācietis. Ienaidnieka skaitliskais pārsvars bija seškārtīgs, bet apbruņojumā — vēl lielāks, piemēram, artilērijas spēka ziņā — desmitiem reižu lielāks. Strēlnieki praktiski bija spiesti aizstāvēties gandrīz tikai ar šautenēm, ložmetējiem un granātām. Vācu galvenā trieciena smaile vērsās pret 5.Zemgales latviešu strēlnieku pulka aizstāvēto iecirkni. Viens vāciešu trieciena vilnis pēc otra saplaka strēlnieku pozīciju priekšā, krājās ienaidnieka līķu kalni. Milzīgi upuri bija arī strēlnieku rindās, bet strēlnieki stāvēja kā klints un 26 stundas aizturēja ienaidnieku. Pateicoties latviešu strēlnieku nepieredzētajai varonībai, krievu 12.armija no ielenkuma tika uzglābta. Par kaujas sīvumu liecina tas, ka šajā kaujā 2.latviešu strēlnieku brigāde zaudēja apmēram divas trešdaļas strēlnieku un četras piektdaļas virsnieku. Vislielākos upurus nesa 5.Zemgales latviešu strēlnieku pulks, kas no sava sastāva zaudēja 80 procentu virsnieku un 67 procentus strēlnieku. V. Pavārs tika ievainots un kontuzēts. Par varonību salā kaujā 5.Zemgales pulka 642 strēlniekus un 22 virsniekus apbalvoja ar Jura krustu. Tas ir vienīgais gadījums šī ordeņa 300 gadu vēsturē, kad vienlaikus apbalvo vairāk nekā trešdaļu no viena pulka sastāva - šajā gadījumā visus, kas palika dzīvi. V Pavārs tika apbalvots ar 4.pakāpes Jura krustu ar lauru zaru.

Pēc kaujas pie Mazās Juglas 5.Zemgales latviešu strēlnieku pulks tika izvietots t. s. Cēsu pozīcijās, bet pēc atkāpšanās no Latvijas (1918.g. februārī) nometināts Bologojē, kur 1918.gada 1.aprīli uz brīvprātības pamata tika pārformēts par Sarkanās Armijas daļu — 5.Zemgales latviešu strēlnieku padomju pulku. V. Pavārs atkal tika iecelts par šī pulka ložmetēju komandas priekšnieku. Pulks piedalījās cīņās pret bandītiem, kā arī kontrrevolucionārā dumpja apspiešanā Ostaškovas apriņķī.

1918.gada vasarā Padomju republikai vislielākās briesmas draudēja Austrumu frontē, pie Kazaņas, sakarā ar baltčehu un baltgvardu dumpi. Uz šejieni tika nosūtīts 5.Zemgales latviešu strēlnieku padomju pulks, kurš par Kazaņas varonīgo aizstāvēšanu (1918.gada 5.—7. jūlijā) pirmais Sarkanajā Armijā tika apbalvots ar augstāko balvu — VCIK Goda Sarkano karogu.

1918.gada septembrī 5.Zemgales latviešu strēlnieku padomju pulku kā sevišķi varonīgu un padomju varai uzticamu pulku pārdēvēja par 5.sevišķo latviešu strēlnieku pulku un nodeva tiešā KPFSR Bruņoto Speķu virspavēlniecības rīcībā.

1918.gada augusta beigās 5.sevišķais latviešu strēlnieku pulks tika pārcelts uz Arzamasu, bet oktobrī — uz Serpuhovu, kur abās pilsētās apsargāja KPFSR Bruņoto Spēķu virspavēlniecības lauku štābu, izpildīja pilsētās un apkārtnē garnizona dienestu, bet 1919.gada pavasarī — uz Maskavu, kur apsargāja Kremli, kā arī KPFSR Revolucionāro kara padomi.

1919.gada maijā — oktobrī V. Pavārs, būdams jau 5.sevišķā latviešu strēlnieku pulka komandiera vietnieks, cīnījās Dienvidu frontē pret Deņikina armiju, bet no 1919.gada oktobra līdz 1920.gada janvārim Ziemeļrietumu frontē pret Judeniča armiju, kas apdraudēja Petrogradu. Lai radītu paniku Sarkanās Armijas vienībās un atgūtu zaudētās pozīcijas, kā raksta V.Pavārs, baltgvardi pirmo reizi pilsoņu kara laikā un šoreiz tieši pret 5.sevišķo latviešu strēlnieku pulku kaujā raidīja divus angļu tankus. Vienu tanku strēlnieki sašāva, bet otrs — atkāpās. Ar to Sarkanajā Armijā tika likvidētas paniskās bailes no tankiem un izplatītās baumas, ka tanki ir neuzvarami. Pirmo sašauto tanku atveda uz Petrogradu un novietoja kādā laukumā vispārējai apskatei.

5.sevišķais latviešu strēlnieku pulks par izcilu varonību un uzvaru kaujā pie Jamižoras (1919.gada 21.oktobrī) tika apbalvots ar otro VCIK Goda Sarkanā karogu, bet pie Pavlovskas (1919.gada oktobra beigās) - ar KPFSR Revolucionārās Kara padomes Goda Sarkanā karogu. Apbalvojumus saņēma arī daudzi pulka strēlnieki un komandieri. V. Pavāru Maskavas padome apbalvoja ar sudraba pulksteni.

1920.gada februārī pēc augstākā virspavēlnieka pavēles 5.sevišķais latviešu strēlnieku pulks ieradās Maskavā, kur tam tika uzticēta padomju valdības iestāžu un KPFSR Revolucionārās kara padomes štāba apsargāšana.

Sarkanajai Armijai 1920.gada vasarā bija izveidojies kritisks stāvoklis Dienvidrietumu frontē pret Vrangeļa armiju. Uz turieni tika nosūtīts 5.sevišķais latviešu strēlnieku pulks, kurš 1920.gada 23.jūnijā ieradās Aleksandrovskas (tagad Zaporožjes) pilsētā un tieši no ešeloniem tika raidīts kaujā pret vrangeliešiem, kas uzbruka platā frontē. Nikno kauju laikā saslima pulka komandieris Jānis Gregors. Par pulka komandieri 27.jūnijā tika iecelts viņa līdzšinējais vietnieks V. Pavārs. Šajā laikā bija sākušās visdramatiskākās kaujas visā 5.sevišķā latviešu strēlnieku pulka slavas pilnajā kauju vēsturē. Lai apstādinātu vrangeliešu uzbrukuma lavīnas, un pārietu pretuzbrukumā, šajā frontē tika izveidota Sarkanās Armijas triecienvienība, kurā ietilpa 5.sevišķais latviešu strēlnieku pulks, viens ungāru un viens krievu pulks. Flangos esošie pulki vrangeliešu uzbrukumu neizturēja, tādēļ triecienvienība nonāca ielenkumā. Četru dienu kaujas pret pārspēku aizgāja bojā gandrīz visa triecienvienība. No ielenkuma izlauzās tikai neliela daļa, pārējie visi krita. Izņemot ap 200 sarkanarmiešus, kurus ievainotus un bezspēka stāvoklī saņēma gūstā, tajā skaitā arī pulka komandieri V. Pavāru un pulka komisāru J. Lunderu. 80 gūstekņus, galvenokārt latviešus, baltgvardi nošāva V. Pavārs palika dzīvs tikai tāpēc, ka strēlnieki nenodeva savu iemīļoto komandieri, kuru no vienkāršiem strēlniekiem nevarēja atšķirt, jo viņa apģērbs kaujā bija gandrīz pilnīgi saplosīts. No gūsta dzīvus palikušos strēlniekus atbrīvoja Sarkanā Armija 1920.gada novembrī.

1921.gadā V. Pavārs tika demobilizēts no Sarkanās Armijas. Viņš vēlējās atgriezties savās mājās, bet baidījās par savu likteni buržuāziskajā Latvijā.

No 1921. līdz 1941.gadam V. Pavārs strādāja Padomju Savienībā par inženieri zemes ierīkotāju. Par labu darbu viņš saņēmis daudz dažāda veida apbalvojumu, 1939.gadā bija arī Vissavienības tautas saimniecības sasniegumu izstādes dalībnieks.

1941.gada augustā V. Pavārs tika mobilizēts Sarkanajā Armijā kara inženiera amatā, bet 1942.gadā pārcelts uz 43.gardes latviešu strēlnieku divīzijas 123.gardes latviešu strēlnieku pulku, kur sākumā ieņēma pulka štāba priekšnieka vietnieka posteni, bet vēlāk — bataljona štāba priekšnieka posteni. Kaujās pie Staraja Rūsas V. Pavārs tika smagi ievainots un kontuzēts. 1944.gada janvārī V. Pavāru veselības stāvokļa dēļ atzina par nederīgu aktīvajai armijai un nosūtīja par militārās katedras vadītāju Arzamasas Valsts pedagoģiskajā institūtā, kur viņš strādāja no 1944.gada 1.februāra līdz 1945. gada 1.aprīlim, kad tika demobilizēts (majora dienesta pakāpē). Lielā Tēvijas kara laikā V. Pavārs izpelnījās Sarkanās Zvaigznes ordeni un Četras medaļas — «Par kaujas nopelniem», «Par Maskavas aizstāvēšanu», «Par uzvaru pār Vāciju» un «Par varonīgu darbu Lielajā Tēvijas karā».

No 1945.gada 1.apriļa līdz 1948.gada 16.decembrim V. Pavārs strādāja par zemes ierīkotāju Gorkijas apgabalā, bet no 1949.gada 11.janvāra līdz aiziešanai pensijā (1959.gada 19.maijā) — Latvijas PSR Lauksaimniecības ministrijā par Zemes ierīcības nodaļas priekšnieku.

Par nopelniem Dzimtenes labā V. Pavāram piešķirta republikas nozīmes personāla pensija.

Kā pirms, tā arī pēc aiziešanas pensijā V. Pavārs veica lielu sabiedrisko darbu. Viņš aktīvi darbojās Kara zinātņu biedrībā. Zinību biedrībā, Latvijas PSR Revolūcijas muzeja latviešu strēlnieku sekcijā, daudz palīdzēja Latviešu sarkano strēlnieku muzeja ierīkošanā, publicējis virkni rakstu presē un rakstu krājumos par latviešu strēlnieku cīņām pilsoņu karā un Lielajā Tēvijas karā, uzstājies ar lekcijām. Kā latviešu sarkanais strēlnieks V. Pavārs bieži aicināts uz tikšanos daudzās pilsētās, ciematos, muzejos un skolās kā Latvijā, tā arī Krievijas Federācijā un Ukrainas PSR.

V. Pavārs miris 1974.gada 22.novembrī un apbedīts Brāļu kapos Rīgā.

Māja Jersikā, kur dzimis pašreizējais cīnītājs par darbaļaužu lietu, ir saglabājusies un atrodas pie pašas Rīgas — Daugavpils šosejas (tagad šajā mājā dzīvo Šablovsku ģimene).

5.sevišķā latviešu strēlnieku pulka komandiera vietnieks
V. Pavārs 1919.gadā Dienvidu frontē.